

УДК 338.64

ТЕОРЕТИЧНА СУТНІСТЬ ОЦІНКИ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЕКТІВ

Байша К.М. – к.п.н., доцент,
Ковальов В.В. – к.е.н., доцент,
Фадєєва К.С. - магістр, Херсонський державний університет

У статті висвітлено тлумачення поняття «інвестиції» та наведені етапи формування знань про еволюцію даного поняття. Розглянуті моменти на які слід звернути увагу при розробці інвестиційних проектів та джерела їх фінансування. Висвітлені методи оцінки доходності інвестиційних проектів.

Ключові слова: інвестиції, інвестиційні проекти, методи оцінки, доходність.

Байша К.М., Ковалев В.В., Фадеева К.С. Теоретическая сущность оценки инвестиционных проектов

В статье освещены толкования и этапы формирования знаний про эволюцию понятия «инвестиции». Рассмотрены моменты на которые следует обратить внимание при разработке инвестиционных проектов и источники их финансирования. Освещены методы оценки доходности инвестиционных проектов.

Ключевые слова: инвестиции, инвестиционные проекты, методы оценки, доходность.

Baisha K., Kovalov V., Fadeieva K. Theoretical essence of investment projects evaluation

The article deals with the interpretation and stages of formation of knowledge about the evolution of the concept "investment". The authors pointed out and examined the development of investment projects and sources of their funding. The methods of assessing investment projects profitability were considered.

Key words: investments, investment projects, evaluation methods, profitability.

Постановка проблеми. Інвестиційна діяльність є складовою фінансово-господарської діяльності господарюючих суб'єктів. Ефективність економічного розвитку суб'єкта господарювання пов'язана із залученням інвестицій. На сьогодні існують різні методи оцінювання ефективності інвестицій, які дають різні результати та мають свої переваги і недоліки. Оскільки інвестиції являють собою вкладання капіталу у проект, то виникає потреба в градації інвестиційних проектів за їх ефективністю. Особливої актуальності з погляду досягнення очікуваної ефективності інвестиційних процесів набуває наявність науково-методичного забезпечення обґрунтування доцільності інвестицій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сутності оцінки ефективності інвестиційних проектів приділяли увагу багато зарубіжних та українських вчених серед яких: Г. Бірман, І. Бланк, В. Бочаров, А. Бистряков, П. Віленський, Л. Гітман, А. Гойко, В. Гриньова, М. Джонк, А. Загородній, В. Захарченко, А. Ідрисов, А. Марголін, А. Маршалл, І. Мейо, А. Мертенс, Ю. Несветаєва, А. Пересада, В. Пономаренко, К. Рейлі, В. Федоренко, Р. Холт, В. Царьов, Д. Черваньов, Є. Четиркін, В. Шеремет, У. Шарп, Є. Шилов, С. Шміт ін.

Постановка завдання. З'ясування сутності процесу оцінювання ефективності інвестиційних проектів, визначення основних методів, які використовуються при оцінці інвестиційних проектів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Досліджуючи еволюцію економічної думки стосовно тлумачення поняття «інвестиції» теоретично стало можливо виділити три етапи формування знань про інвестиції.

Перший етап (до XVII ст.) характеризується описом окремих ознак та чинників, які опосередковано нагадували сучасне тлумачення поняття інвестиції.

Перша теорія інвестицій - це теорія торгівельних інвестицій раннього меркантилізму. Вони трактували сферу обігу як середовище «породження грошей». Джерелом збагачення суспільства вони вважали зовнішню торгівлю. Та як наслідок, об'єктом дослідження було зростання капіталів у сфері міжнародної торгівлі. Меркантилісти ототожнювали гроші й капітал. Єдиним засобом збагачення країни вони вважали реальні гроші, які одночасно були й основою як для розвитку виробництва, так і для збільшення обсягів торгівлі [9, с. 10-11].

Вивчаючи та аналізуючи процеси творення та реалізації продукту, Ф.Кене сформував поняття інвестицій як початкових авансів. Інвестиції – це необхідні для виробництва витрати, які визначають вартість товарів [6].

А. Сміт у своїй праці «Дослідження про природу та причину багатства народів» говорить про інвестування, але не вводячи при цьому самого терміну. Він вважав, що капітал, що є в надлишку, повинен залишатися в країні, не вивозитися з неї. Сам капітал він розглядає як благо від якого людина очікує отримати дохід [4].

На другому етапі (XVIII-XIX ст.) виникають теорії та концепції в яких вводиться в обіг поняття «інвестиції».

Дж. Кейнс розглядав інвестиції із двох боків. З одного боку, він розглядав їх як приріст вартості капітального майна, тобто як реалізовані попит і пропозицію. З іншого – це величина акумульованого доходу, тобто потенційний інвестиційний попит. Також, Дж. Кейнс трактував інвестиції як “поточний приріст капітального майна внаслідок виробничої діяльності даного періоду” та “частину доходу за даний період, яка не була використана на споживання” [6].

К. Маркс вважав, що інвестиції не пов'язані із заробітною платою, не залежать від її розмірів: “Норма нагромадження є вільна і незалежна змінна; ставка заробітної плати, навпаки, залежна змінна...” [1].

Третій етап (XX-XXI ст.) ототожнюється з розширенням та наповненням поняття «інвестиції».

К. Макконела і С. Брю, вважають, що до інвестицій належать витрати фірм, які включають три компоненти:

- усі кінцеві закупівлі машин, обладнання і верстатів;
- усе будівництво;
- зміну запасів [5].

Д. Черваньов та Л. Нейкова розглядають інвестиції як “економічну категорію”, що відображає відносини, пов'язані з довготерміновим авансуванням грошових, майнових та інтелектуальних цінностей, які вкладаються в об'єкти підприємницької діяльності, в їх основні та оборотні фонди, а також у науково-технічний розвиток, якісне удосконалення виробничої бази та освоєння випуску нових видів продукції від моменту авансування до реального відшкодування і одержання прибутку або соціального ефекту” [12].

С. Реверчук, “інвестиції” – це видатки на створення, розширення, реконструкцію та технічне переозброєння основного капіталу, а також не пов'язані з цим зміни оборотного капіталу, оскільки зміни у товаро-матеріальних запасах здебільшого залежать від руху видатків на основний капітал [8].

Згідно з Законом України “Про інвестиційну діяльність” № 1561-ХІІ від 18.09.1991 р. з останніми поправками термін “інвестиції” визначається як “всі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об’єкти підприємницької та інших видів діяльності для отримання прибутку або досягнення соціального ефекту” [7].

Узагальнюючи наведені погляди, слід зазначити, що інвестиційна теорія розвивається з суспільними відносинами, у зв’язку з цим процес розвитку та удосконалення триває.

Основною проблемою при здійсненні інвестиційної діяльності є пошук джерел фінансування інвестицій. Дану проблему частково можливо вирішити за допомогою аналізу інвестиційної діяльності господарюючого суб’єкта. Але слід враховувати кваліфікаційні ознаки інвестицій, які відображають зміст та функціональне призначення методик аналізу.

Інвестиції можливо класифікувати наступним чином [11, с. 304]:

- за видами: реальні, фінансові, інноваційні, інтелектуальні та екологічні;
- за формами власності: державні, приватні, іноземні, спільні;
- за термінами інвестування: довгострокові, середньострокові і короткострокові;
- за формами інвестування: грошові, майнові вкладення нематеріальними активами, у формі лізингу тощо.
- за об’єктами інвестування: внутрішні (основні засоби, оборотні активи, інтелектуальні цінності); зовнішні (акції та інші цінні папери, внески до статутного капіталу, надання позикових коштів).
- за участю в інвестуванні: прямі та непрямі інвестиції.
- за джерелами інвестування: Власні фінансові ресурси інвестора (прибуток, амортизаційні відрахування, грошові нагромадження та заощадження громадян, юридичних осіб); позичкові фінансові кошти інвестора (облігаційні позики, банківські та бюджетні кредити); залучені фінансові кошти інвестора (кошти, одержані від продажу акцій, пайові та інші внески громадян та юридичних осіб); бюджетні інвестиційні асигнування; безплатні та добровільні внески, пожертвування організацій, підприємств і громадян.

В практиці оцінки інвестиційного проектування слід розглядати поняття «інвестиційний проект» в двох аспектах, як документ та як дії інвестора щодо реалізації своїх намірів.

До інвестиційних проектів належать проекти, головною метою яких є вкладення коштів у різні види бізнесу з метою отримання прибутку. Загалом цілі розробки та реалізації інвестиційних проектів можуть бути різними.

Залежно від їх мети інвестиційні проекти можна класифікувати таким чином:

- інвестиційні проекти, спрямовані на подолання недосконалостей або диспропорцій ринку;
- інвестиційні проекти, спрямовані на здійснення інноваційних проривів;
- інвестиційні проекти, спрямовані на виправлення результатів втручання держави у випадку його неоптимальності;
- інвестиційні проекти, отримання прибутку в яких є другорядним (охорона навколишнього середовища, охорона здоров’я, освіта тощо) [2].

Розробка інвестиційних проектів здійснюється з урахуванням важливих

моментів, до яких відносять:

- комплексність процесу інвестування;
- урахування зв'язку проекту безпосередньо із зовнішніми умовами;
- урахування можливої майбутньої невизначеності проекту і потенційних ризиків;
- урахування альтернативних варіантів використання капіталу інвестора;
- урахування соціальних умов і наслідків реалізації проекту для зовнішнього соціального середовища;
- врахування важливості управлінських аспектів проекту для майбутньої успішності.

Фінансування проекту передбачає чотири послідовних етапи:

- аналіз життєздатності проекту – цей етап визначає, чи вартий даний проект подальшої розробки, витрат часу й фінансових ресурсів і чи будуть створені ресурси для покриття витрат та отримання прибутку;
- планування реалізації проекту – на цьому етапі оцінюють показники і ризики відносно проекту, прогнозують вплив та життєздатність проекту, враховують темпи інфляції, валютні ризики;
- організація фінансування – розробляється схема фінансування проекту;
- контроль за виконанням плану – останній етап, що являє собою перевірку або співставлення реальних показників до очікуваних.

Джерела фінансування інвестиційних проектів:

- власні фінансові кошти (прибуток, амортизаційні відрахування), інші види активів (основні фонди, земельні ділянки) і залучені кошти (кошти від продажу акцій, добровільні внески);
- асигнування з регіональних, місцевих або державних бюджетів, що надані на безплатні основі;
- іноземні інвестиції, що надані у формі фінансової чи іншої участі у статутному капіталі підприємства, а також у формі прямих грошових внесків міжнародних організацій і фінансових установ;
- різні форми позикових коштів, до яких відносять: кредити державні, кредити іноземних інвесторів, облігаційні позики, кредити комерційних банків, кредити інвестиційних фондів, то що [3].

Проблема оцінки привабливості інвестиційного проекту зводиться до визначення його доходності.

При оцінці доходності інвестиційного проекту використовуються різні методи, які можливо об'єднати в два підходи:

- статистичні та прості;
- методи дисконтування.

Статистичний метод є найпростішим методом оцінки економічної ефективності. Статистична система оцінки містить набір середньорічних показників, але вона знижує термін повернення інвестицій, тому що в ній не враховується фактор часу.

До простих методів відносяться розрахунки:

- термін окупності – це очікуваний період відшкодування початкових вкладень із чистих надходжень. Тобто визначається час за який надходження від операційної діяльності підприємства покривають витрати на інвестиції;
- проста норма прибутку показує, яка частина інвестиційних витрат ві-

дшкодовується у вигляді прибутку протягом одного інтервалу планування.

Основними принципом оцінювання ефективності, за методами дисконтування, є порівняння обсягів доходів та витрат, що їх забезпечили. Обґрунтовуючи економічну ефективність інвестиційних проектів, застосовують комплекс показників, що відображають різні аспекти зазначеного принципу і дають змогу оцінити доцільність інвестицій більш якісно.

До них відносять [10, с. 374-378]:

- чиста приведена вартість проекту, розраховується як сума щорічних обсягів доходів без витрат, приведених до умов поточного року;

- термін окупності проекту визначає кількість років, за які загальний приведений прибуток дорівнюватиме обсягу інвестицій;

- коефіцієнт співвідношення доходів та витрат розраховується як співвідношення приведених вартостей доходів від інвестицій за всі роки до суми приведених витрат;

- коефіцієнт прибутковості проекту розраховується як співвідношення чистої приведеної вартості доходів за період життя проекту та обсягу капіталовкладень;

- внутрішня норма прибутковості проекту визначається як рівень ставки дисконтування, при якому чиста приведена вартість проекту (за період його життя) дорівнює нулю;

- фондовіддача проекту розраховується як відношення середньорічного прибутку за весь період життя проекту до середньорічної залишкової вартості інвестицій за той самий період з урахуванням їх щорічного зношення. Цей показник визначає рівень середньої віддачі від кожної грошової одиниці використаних інвестицій.

Висновки. Невизначеність ринкової ситуації обумовлена великою кількістю різноманітних пропозицій щодо оцінки ефективності інвестиційного капіталу. Досить важко з високим ступенем достовірності розрахувати методи оцінювання ефективності інвестиційних проектів. Мета інвестиційного проекту полягає в отриманні доходу чи в досягненні соціального ефекту. Остаточний вибір доцільності інвестицій залежить насамперед від пріоритетів та політики інвестора, а також від загальної економічної ситуації та інвестиційного клімату в країні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Базилевич В. Д. Історія економічних вчень [Текст] : підручник / за ред. В. Д. Базилевича. — К. : Знання, 2004. — 1300 с.
2. Бандурка О.М. Фінансова діяльність підприємства: [підручник] / О.М. Бандурка, М.Я. Коробков, П.І. Орлов, К.Я. Петрова. — К.: Вид-во «Либідь», 2008. — 312 с.
3. Дубін Т. Альтернативні джерела фінансування інвестиційної діяльності / Т. Дубін // Вісник Національної академії державного управління. — К.: 2009. — №5. — С. 6–13.
4. Гарасимчук З. В. Формування інвестиційної інфраструктури регіону: методика оцінки та механізми забезпечення [Текст] : монографія / З. В. Гарасимчук, Ю. А. Подерня-Масюк. — Луцьк : РВВ ЛНТУ, 2011. — 220 с.
5. Макконел К. Р. Економікс [Текст] : в 2 т. Т. 1, 2 / К. Р. Макконел, С. Л. Брю. —

- М. : Республіка, 1992. — 684 с.
6. Орлова О.М. Управління інвестиційною діяльністю в регіоні: соціально-економічні аспекти та перспективи [Текст] : монографія/ О.М. Орлова. Львів : [б.в.], 2012. — 196 с.
 7. Про інвестиційну діяльність [Електронний ресурс] : Закон України № 1560-ХІІ від 18.09.1991 р. - Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1560-12/page>.
 8. Реверчук С. К. Інвестологія: наука про інвестування [Текст] : навч. посіб. / С. К. Реверчук, Н. Й. Реверчук, І. Г. Скоморович. — К. : Атака, 2001. — 264 с.
 9. Татаренко Н.О. Теорії інвестицій [Текст]: навч. посіб. / Н.О. Татаренко, А.М. Поручник. — К.:КНЕУ, 2000. — 160 с.
 10. Федоренко В.Г. Інвестознавство: [Підручник] / В.Г Федоренко, А.Ф. Гойко. — К.:МАУП, 2000. — 408 с.
 11. Харчишина О. В. Аналіз джерел фінансування інвестиційних проектів в Україні / О. В. Харчишина, А. О. Трофимчук, В. В. Ткаченко // Вісник Житомирського державного університету, Випуск 6 (72). Економічні науки. -2013. - С. 304-313.
 12. Черваньов Д. М. Менеджмент інноваційно-інвестиційного розвитку підприємств України [Текст] / Д. М. Черваньов, Л. І. Нейкова. — К. : Знання, 1999. — 514 с.

УДК 634.8:631.1

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ВИНОГРАДАРСТВА І ВИНОРОБСТВА ХЕРСОНСЬКОЇ ОБЛАСТІ УКРАЇНИ

Белоус І. В. - к.е.н., Національний науковий центр
«Інститут виноградарства і виноробства ім. В. Є. Таїрова»

Стаття присвячена розробці механізму стабілізації і подальшого розвитку виноградарсько - виноробної галузі Херсонської області на основі використання сучасних інноваційних прийомів з метою насичення внутрішнього продовольчого ринку конкурентоспроможною продукцією та підвищення її експортного потенціалу. Згідно проекту Програми розвитку галузі виноградарства Херсонської області може бути забезпечено шляхом інноваційного оновлення. У статті зазначені основні параметри розвитку виноградарства в підприємствах Херсонської області до 2025 року та прогнози розрахунки економічної діяльності виноградарства Херсонщини.

Ключові слова: виноградарство, виноробство, розвиток, продуктивність, ефективність, інновація, ринок.

Белоус И. В. Перспективы развития виноградарства и виноделия Херсонской области Украины

Статья посвящена разработке механизма стабилизации и дальнейшего развития виноградарско - винodelьческой отрасли Херсонской области на основе использования современных инновационных приемов с целью насыщения внутреннего продовольственного рынка конкурентоспособной продукцией и повышение ее экспортного потенциала. Согласно проекту Программы развития отрасли виноградарства Херсонской области может быть обеспечено путем инновационного обновления. В статье определены основные параметры развития виноградарства в предприятиях Херсонской области до 2025 года и прогнозные расчёты экономической деятельности виноградарства Херсонщины.